

ŠVEITSI-EESTI
koostööprogramm

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

KESKKONNAAMET

Looduskaitse tulemuslikkuse hindamine

Keskkonnaamet

Laidu saare looduskaitseala

29.07.2025

Andres Miller

PAME hindamismetoodika valmis Euroopa Liidu rahalisel toetusel tehnilise abi rahastamisvahendi kaudu ja koostöös Euroopa Komisjoni struktuurireformide toetamise peadirektoraadiga.

Üldinfo

Küsimus	Vastus
Kaitstava loodusobjekti nimi	Laidu saare looduskaitseala
KKR kood	KLO1000052
Asukoht (maakonnad)	Saaremaa
Kaitse alla võtmise aeg (ala moodustamise aasta)	2004
Vöönd(id):	
loodusreservaatide arv	0
loodusreservaatide kogupindala	0
sihtkaitsevööndite arv	1
sihtkaitsevööndite kogupindala	18,81 ha
piiranguvööndite arv	0
piiranguvööndite kogupindala	0
IUCN kategooria(d)	IV
Natura 2000 võrgustiku alad	Küdema lahe linnu- ja loodusala
Kaitseala valitseja	Keskkonnaamet
Kogupindala (ha)	18,81 ha
Maismaa pindala (ha)	18,81 ha
Eraomandis oleva maa pindala (ha)	0 ha
Kaitsekorralduskava nimi	Küdema lahe hoiuala ja Laidu saare looduskaitseala kaitsekorralduskava; Pärandniitude tegevuskava
Kaitsekorralduskava tegevuskava periood	2023-2034; 2021-2027
Tulemuslikkuse hindaja nimi	Andres Miller
Tulemuslikkuse hindamise kuupäev (pp.kk.aaaa). Kui hindamistabelit on värskemate andmete põhjal täiendatud, lisada ka uuendamise kuupäev ja vastava küsimuse number.	29.07.2025
Eelmise hindamise aeg (pp.kk.aaaa), s.h METT hindamine	20.12.2023 (nn piloothindamine)
Loodusobjekti esile tõstmist vääriv tähtsus või eripära piirkonna, Eesti või Euroopa kontekstis* (*täita asjakohasusel)	Küdema lahe IBA, Lääne-Eesti saarestiku biosfääri programmiala

Hindamistabel

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
üldine	üldine	Kas alal on (ajakohane) kava?	Jah, alapõhine kaitsekorralduskava, lisaks kohalduvad liigikaitsekava(d) ja/või elupaiga tegevuskava(d)	EELIS	KKK (2009. a oma, 2023. aastast tähtajatu) ja pärandniitude tegevuskava
planeerimine	seisund	Kas kõikide ala kaitseväärtuseks olevate liikide esinemise/seisundi info oli kaitsekorraldusperioodi alguses kindlaks tehtud?	Seisund oli määratud $\geq 90\%$ väärtustele	KKK	KKK-l on lisade nimekirjas lisa 5a "Vee- ja rannikulindude loendustulemused Laidu saarel 1994-2008", mis ei ole aga kahjuks kättesaadav
planeerimine	seisund	Kas kõikide ala kaitseväärtuseks (kaitse-eesmärgiks) olevate elupaikade seisund oli kaitsekorraldusperioodi alguses kindlaks tehtud?	Seisund oli määratud $< 50\%$ väärtustest	KKK, RT	KKK koostati 2009. a, kehtiv kaitse-eeskiri 2017.a; varasemas, 2004. a kinnitatud kaitse-eeskirjas oli eesmärgiks taimekoosluste kaitse; KKK-s on mainitud tüübi 6280* pindala (14,18 ha) laidu saarel
planeerimine	seisund	Milline on liikide seisundi andmete usaldusväärsus ja kvaliteet?	Hea - 50-90% seisundi hinnangutest põhineb ajakohastel kvantitatiivsetel andmetel (uuringud, seired, inventuurid, vaatlused)	KKK, EELIS	KKK lisade loendis on hulk tehtud uuringuid aastast 2008, kuid need lisad ei ole EELIS-es ja on seetõttu hindajale kättesaamatud
planeerimine	seisund	Milline on elupaikade seisundiandmete usaldusväärsus ja kvaliteet?	Kesine - $< 50\%$ seisundi hinnangutest põhineb ajakohastel kvantitatiivsetel andmetel (uuringud, seired, inventuurid, vaatlused)	KKK	mainitud on tüübi 6280* pindala (14,18 ha) laidu saarel
planeerimine	seisund	Kas eelmisel kaitsekorraldusperioodil/selle kaitsekorraldusperioodi algul tuvastati andmelünki, mis takistasid lähteolukorra (kaitseväärtuste seisundi) kindlaks määramist?	On tuvastatud mõned andmelüngad, kuid nende lünkade täitmise vajadus ei ole selgelt välja toodud.	KKK	maismaakoosluste inventuur ja kaitstavate taimeliikide inventuur
planeerimine	seisund	Kas tuvastatud andmelüngad on kaitsekorraldusperioodil täidetud?	Pool või enam (50%- $< 100\%$) tuvastatud andmelünki on täidetud.	EELIS	elupaigatüüpide inventuur 23.08.2013. a (Meeli Mesipuu)
planeerimine	survetegurid	Kas ala kõigi kaitseväärtuste osas on survetegurid (otsesed negatiivsed mõjutegurid) tuvastatud?	Survetegurid on kindlaks määratud kõigile (100%) kaitseväärtustele (kui asjakohane)	KKK	ka kõigi praeguste kaitseväärtuste survetegureid on põhjalikult käsitletud
planeerimine	survetegurid	Kas survetegurite olulisus ja ulatus on kindlaks määratud?	Survetegurite ulatus ja olulisus on kindlaks määratud kõikide kaitseväärtuste ja survetegurite puhul	KKK	
planeerimine	survetegurid	Nimeta ala kõige olulisemad survetegurid?	rohumaade hülgamine; lindude pesitsusaegne häirimine; ehitustegevus ja asustus; looduslikud protsessid; transport	KKK;KKK;KKK;KKK;KKK	pärandniitude kinnikasvamine;lindude pesitsusaegne häirimine;ehitustegevus pärandniitudele;kisklus (varesed, merikotkad, rebased);merereostus
planeerimine	survetegurid	Kas arvesse on võetud ka väljastpoolt kaitseala tulenevaid survetegureid?	Kaitseala piiridest väljaspoolt tulenevaid survetegureid on arvestatud ammendavalt või on selgitatud, et selliseid survetegureid ei esine.	KKK	merereostus (LKA-d ümbritseb HA ja KKK on mõlama kohta ühine)
planeerimine	eesmärgid	Kas ala elurikkusega seotud kaitseväärtustele on seatud kaitse-eesmärgid?	Ala-spetsiifilised kaitse-eesmärgid on seatud kõikidele kaitseväärtustele	KKK	(kaitse-eesmärkide sõnastus on ebamäärasem, kuid KKK-s siiski leitav)

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitseväärtuste kaitse-eesmärgid määratlevad elupaikade ja liikide soovitava seisundi?	Kaitse-eesmärkidega täpsustati elupaikade/liikide soovitatavat seisundit, kuid kaitse-eesmärkide sihtväärtused ei ole kvantifitseeritud ega ajaliselt piiritletud. / Konkreetsed eesmärgid on vähem kui pooltel (<50%) kaitseväärtustel.	KKK	kooslusel kaitse-eesmärgiks vaid säilimine senisel pindalal; lindudel elujõuliste populatsioonide säilimine; ajaliselt piiritlemata
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitse-eesmärgid on seatud ka muudele kaitseväärtustele kui otseselt elurikkust puudutavatele kaitseväärtustele?	Ei	RT, KKK	2004-2017 oli üheks kaitseväärtuseks saare geoloogilised väärtused, kuid KKK ja pragu kehtiv kaitse-eeskiri selliseid väärtusi ei käsitle
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitse-eesmärke on seatud ka sellistele hüvedele/väärtustele, mis ei ole määrusega ala kaitseväärtuseks seatud?	Jah	RT, KKK	merisiig, võldas, lõhi, hulk kápalisi
planeerimine	meetmed	Kas kaitsealal on vaja aktiivseid kaitsekorralduslikke tegevusi (lisaks LKS alusel kohalduvale kaitsekorrale/piirangutele)?	Jah, täiendav sekkumine on vajalik	RT, KKK	párandniidud vajavad hooldust
planeerimine	meetmed	Kas kõikide kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamiseks kavandati vajalikud meetmed/tegevused?	Kaitsekorralduslikud meetmed on seatud kõikidele asjakohastele kaitse-eesmärkidele, kuid kõik meetmed ei ole SMART	RT, KKK	meetmed (tegevused) on kaitseväärtuste kaupa, mite survetegurite kaupa
planeerimine	meetmed	Kas määratud meetmed näevad ette tegevusi väljaspool kaitseala piire?	Jah	KKK	vahendite soetamine lammaste veoks meretagusele kaitsealale ja tagasi
planeerimine	meetmed	Kas tegevused käsitlesid kõiki kaitsealal tuvastatud ja kaitseväärtusi mõjutavaid survetegureid?	Kõikidel peamistel surveteguritel on vastav meede.	KKK	
rakendamine	sisendid	Kas saab välja tuua muid puudujääke ala kaitsekorraldusega seotud teadmistes/alusinfos (peale seisundiandmete puudujääkide)?	Ei, kaitsekorraldusperioodil ei ole selgunud olulisi puudujääke teadmistes	KKK	(KKK on vana struktuuri järgi koostatud, seda peaks ajakohastama)
rakendamine	sisendid	Kas teostatud seire, inventuurid ja/või uuringud annavad piisava teabe, et hinnata ellu viidud tegevuste edukust ja kaitse-eesmärkide saavutamist või nende suunas liikumist?	Jah - seire on piisav, et hinnata, kas kõik tegevused olid tulemuslikud/kaitse-eesmärgid on saavutatud	RT, EELIS	kaitseala on hoolduses, linnustiku kohta on tänu riiklikule seirele teave valdavalt olemas
rakendamine	sisendid	Kas seire-, inventuuride ja/või uuringute tulemusi kasutati ala kaitsekorralduse kohandamiseks?	Seiretulemusi on suures osas kasutatud ala kaitse korralduse/meetmete kohandamiseks	RT, EELIS	2017. a kinnitati uus, ajakohane kaitse-eeskiri
rakendamine	protsess	Kas huvirühmasid kaasati kaitsekorralduse/tegevuskava planeerimise etapis?	Jah - huvirühmi kaasati	EELIS, KKK, RT	KKK koostamisse oli koostajatena kaastatud 5 asutust (Balti Keskkonnafoorum (BEF), TÜ Eesti Mereinstituut, EOÜ, ITK (nüüd KAUR) ja KeA); KKK-s nimetati nimeliselt kaitseala hooldajat; uue kaitse-eeskirja koostamisel toimus kaasamine LKS-ist tulenevalt
rakendamine	protsess	Kas kaitseala väärtuste ja kaitsekorralduse valdkonnas pädevaid huvirühmasid kaasati kaitsekorralduse/tegevuskava rakendamisse?	Jah - huvirühmi kaasati	KKK	KKK koostajate seas olid pädevad huvirühmad (BEF, EOÜ, ITK) esindatud

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
rakendamine	protsess	Kas konsultatsioonide või tegevuste koordineerimise käigus tekkis teadaolevaid konflikte (vastasseise)?	Ei - konflikte ei tekkinud	RT, KKK	uue kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirja järgi teavitati laia huviliste ringi, sh maahooldajat, kuid parandusettepanekuid ega vastuväiteid ei esitatud; KKK-s konflikte ei mainita
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud pool-looduslike koosluste (niiduelupaikade) taastamistööde ellu viimise seis?	Kõik või enamik (≥90%) planeeritud taastamistöödest on ellu viidud.	KKK, EELIS	KKK taastamistöid ette ei näinud, kuid 2017. a taastati 0,68 ha (niidu puhastamine tihedast (liituvusega 0,8–1) üle 1,5 m kõrgusest puittaimestikust) ja 0,69 ha (niidu puhastamine keskmisest (liituvusega 0,5–0,7) üle 1,5 m kõrgusest puittaimestikust) ning 2018. a samadel aladel (niidu puhastamine hõredast (liituvusega 0,2–0,4) kuni 1,5 m kõrgusest puittaimestikust) ja uue alana 0,24 ha (niidu puhastamine keskmisest (liituvusega 0,5–0,7) üle 1,5 m kõrgusest puittaimestikust)
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud märgaladega ja veekogudega (soolupaigad, jõed, järved) seotud taastamistööde ellu viimise seis?	Ei ole asjakohane	MaRu	Laidu saarel ei ole märgalaid ega veekogusid
väljundid	meetmed	Milline on koosluste hooldamistööde ellu viimise seis?	Kõik või enamik (≥90%) hooldust vajavate koosluste pindalast on hooldusesse võetud.	KKK, EELIS	KKK nägi ette 14,18 ha tüübi 6280* hooldamist, praegu on hoolduses 17,04 ha (elupaigatüüpide määratud on muutunud)
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud liigikaitsetööde ellu viimise seis?	Kõik või enamik (≥90%) planeeritud meetmetest on ellu viidud. Kõik meetme aspektid on täidetud ja rakendatud.	KKK, LHT, KIRKE	ainus liigikaitsetöö on väikekiskjate ohjamine; 2021. ja 2022. a käidi väikekiskjaid otsimas, kuid neid ei leitud; 2023. a leiti saarel varasemaid rebase väljaheiteid ja murtud lindude sulgi, kuid rebane oli ilmselt enne jääminekut lahkunud; 2024. a käidi väikekiskjaid otsimas, tulemus teadmata
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud muude otseselt kaitseväärtustele suunatud meetmete (hooldus-, taastamis- ja ohjamismeetmed jms) ellu viimise seis?	Ei ole asjakohane	vt eelmist punkti (12.d)	
väljundid	meetmed	Millised I ja II prioriteediga meetmed on tähtjaks rakendamata ja miks?	taimestiku inventuur on tegemata	KKK, EELIS	ilmselt tellimata jäänud miskipärast
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga inventuurid, seire ja uuringud on ellu viidud?	Ükski planeeritud meetmetest ei ole rakendatud	KKK, EELIS	taimestiku inventuur
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga ala valitsemisega seotud meetmed (kavad, kaitse-eeskirjad jms) on ellu viidud?	Üle poole (50-90%) planeeritud meetmetest on rakendatud.	KKK, RT	tulemuslikkuse vahehindamine on seni tegemata, kuid uuendatud on kaitse-eeskirja, mida KKK ette ei näinudki; KKK muudeti tähtjatuks 2023. a, kuid sisuliselt KKK-d ei uuendatud
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga rekreatsiooni ja keskkonnaharidusega seotud meetmed on ellu viidud?	Kõik või enamik (≥90%) planeeritud meetmetest on ellu viidud. Kõik meetme aspektid on täidetud ja rakendatud.	KKK, MaRu	ainus külastajaid puudutav meede on kaitseala tähised koos keeluaajaga (inimeste viibimine on keelatud 1. aprillist 5. augustini); 2023. a seisuga olid tähised korras

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
väljundid	meetmed	Kas hinnataval perioodil on lisaks ellu viidud sellised kaitse-eesmärged toetavaid tegevusi, mis ei ole ette nähtud kavaga?	koostati uus kaitse-eeskiri (kinnitati 2017. a)	RT, KKK	
väljundid	tulemused	Milline on nende liikide seisund, mille kaitseks ala on määratud?	Kõigi või enamiku (≥90%) (indikaator) liikide seisund on stabiilne või paranenud	RT, KKK, EELIS, KESE	2022. a olid kaitsealused liigid olemas, kusjuures nend avukus oli suurenenud; 2023. a oli lisaks olemas ka hahk (arvukused selle aasta kohta jäid leidmata)
väljundid	tulemused	Kui ≥90% liikide seisund on stabiilne või paranenud, siis palun tooge välja peamised edutegurid?	laiu hooldamine lammastega (hoiab lai madalmuruse), pärandniitude taastamistööd (kiskjatel on vähem varjumis- ja vaatluskohti), inimeste viibimiskeeld (1. aprillist 5. augustini), väikekiskjate iga-aastane ohjamine	eksperdiarvamus	(hindaja arvamus)
väljundid	tulemused	Kui asjakohane, siis milliste väärtuste seisund on halvenenud?	selliseid väärtusi pole teada	EELIS, eksperdiarvamus	(hindaja arvamus)
väljundid	tulemused	Milline on nende elupaikade seisund, mille kaitseks ala on määratud?	Kõigi või enamiku (≥90%) kaitseväärtuste seisund on paranenud või on jäänud samaks.	EELIS, KKK, RT	eeldatavalt on pärandniitude seisund paranenud, sest alates 2008. a on kaitseala iga-aastaselt hooldatud (lammastega) ning 2017-2018 tehti ka taastamistööd
väljundid	tulemused	Kui ≥90% elupaikade seisund on sama või paranenud, siis palun tooge välja peamised edutegurid?	hooldus (lammaste karjatamine) ja taastamine (raie)	KKK, LHT	
väljundid	tulemused	Kui asjakohane, siis milliste elupaikade seisund on halvenenud?	selliseid elupaiku pole teada	EELIS	
väljundid	tulemused	Milline on ala kaitsekorralduse mõju ökosüsteemi teenustele?	Ökosüsteemi teenuste pakkumine on oluliste muutusteta	ELME	keskmine (6,87 palli 10-palli skaalal)
väljundid	tulemused	Millised on olnud muutused ala ökoloogilises sidususes?	Ökoloogiline sidusus on hea või paranenud	ELME	hea (96,34 palli 100-palli skaalal)
väljundid	tulemused	Kas on tuvastatud ala kaitsekorra rikkumisi?	Puuduvad teadaolevad rikkumised	OKAS, KESE	OKAS-es info puudub, maahooldajalt pole rikkumist kohta kuulda olnud, linnuseire aruannetes pole samuti rikumiste kirjeldusi silma jäänud
väljundid	tulemused	Kas teie hinnangul on ala kaitsekord olnud sobiv ja piisavalt tõhus kaitse-eesmärkide saavutamise toetamiseks?	Jah	RT, eksperdiarvamus	(hindaja arvamus)
väljundid	tulemused	Kas määruses nimetatud ala kaitseväärtused on asjakohased ja piisavad?	Jah	EELIS, RT	2017. a kinnitatud kaitse-eeskiri on veel ajakohane
muu	muu	Muud tähelepanekud ja kommentaarid, mida soovite lisada	kaaluda võiks vähemalt ühe Natura 2000 ala piires ühe siseriikliku kaitseala moodustamist	EELIS	kaitse-eeskirjaga võiks sätestada erisuse, et viibimise keeldu ei kohaldata poollooduslike koosluste hooldamisega seotud töödel (vt nt Paope LKA K-E § 5 lg 2); kehtivas kaitse-eeskirjas ega selle seletuskirjas see oluline erisus välja ei tule (mõneti asendab seda erisus, et viibimine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kuid see ei pruugi alati olla asjakohane)

Skoor

	Max skoor	Hindamise skoor	%
Üldskoor:	105	85	81,0%
Üldine	3	3	100,0%
Seisund (planeerimine)	18	10	55,6%
Survetegurid (planeerimine)	9	9	100,0%
Eesmärgid (planeerimine)	12	7	58,3%
Meetmed (planeerimine)	9	8	88,9%
Sisendid (rakendamine)	9	8	88,9%
Protsess (rakendamine)	6	6	100,0%
Meetmed (väljundid)	18	14	77,8%
Tulemused (väljundid)	21	20	95,2%

Üldine	3	3	100,0%
Planeerimine	48	34	70,8%
Rakendamine	15	14	93,3%
Väljundid	39	34	87,2%

Mõisted ja lühendid

Mõiste	Selgitus
Kaitseväärtus	Ala kaitse alla võtmise määruuses/kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk).
Kaitse-eesmärk	Kaitseväärtuse soovitud seisund.
Kava	Kaitstava loodusobjekti kaitsekorralduse aluseks olev tegevuskava: kaitsekorralduskava, liigi kaitse tegevuskava, elupaiga tegevuskava.
KKK	Kaitstava loodusobjekti kaitsekorralduskava.
Kaitsekorraldusperiood	Esmakordsel hindamisel ja ajakohase (s.t kava sisu on olnud üldjoontes jätkuvalt asjakohane) kava olemasolul on hinnatava kaitsekorraldusperioodi alguseks kava algus/koostamise aeg ja perioodi lõpuks hindamise aeg. Kava puudumisel ja/või korduval hindamisel saab kaitsekorraldusperioodiks arvestada hindamistsükli pikkust/eelmise hindamise läbi viimise aega (vastavalt hindamise korraldusele 10 või 12 aastat).
Survetegur	Kaitseväärtuse soodsa seisundi säilimist või saavutamist negatiivselt mõjutav tegur (nt reostuskoormus, häiringud, maaparanduse mõju, intensiivne maakasutus, võõrliikide surve jm)
Kaitsekorralduslikud meetmed	Tegevused, mida tuleb rakendada kaitse-eesmärkide saavutamiseks, sh eesmärkide saavutamist ohustavate mõjutegurite ohjamine. Kaitsekorralduslike meetmete hulka kuulub elupaikade kaitsmine, säilitamine, loomine, taastamine, majandamine. Käesoleva hindamise kontekstis on eristatud: - looduskaitsealadest ja/või ala kaitse-eeskirjast tulenev kaitsekord (õigusaktidega kehtestatud piirangud); - kaitseala n-õ aktiivne majandamine ehk täiendavate tegevuste planeerimine läbi tegevuskavade, tööplaanide, toetusprogrammide (nt elupaikade taastamine ja hooldamine, külastustaristu rajamine). N-õ aktiivsete meetmete puhul on omakorda eristatud: - looduskaitsemeetmed/otseselt kaitseväärtustele suunatud meetmed ehk tegevused, mille rakendamisest võib oodata otsest kasu liikide või elupaikade seisundile (nt elupaiga taastamine, elupaiga hooldamine, võõrliigi tõrje). - toetavad meetmed ehk tegevused, mille kasu kaitseväärtustele on kaudne (nt seire seisundi tuvastamiseks, kava koostamine ja tulemuslikkuse hindamine tegevuste planeerimiseks, haridusprogrammid teadlikkuse tõstmiseks, kaitseala tähistamine piirangute rakendamiseks jm)
SMART	Mõistet SMART (specific, measurable, achievable, relevant, time-bound) kasutatakse siinkohal kaitse-eesmärkide ja meetmete kontekstis. "SMART" mudelile vastav eesmärk või meede on konkreetne, mõõdetav, saavutatav, asjakohane ja ajaliselt määratletud.
Väljund (rakendatud tegevus)	Väljunditeks on ellu viidud tegevused ja nende mõõdetavad näitajad: nt taastatud või hooldatud alade pindala, rajatud külastustaristu pikkus, kontrollkäikude arv vms.
Tulemus (saavutatud seisund)	Tulemus on ellu viidud tegevuste abil saavutatud olukord, mis võib olla kirjeldatud läbi liikide ja elupaikade seisundi.
PAME hindamine	PAME (Protected Area Management Effectiveness) on IUCNi WCPA raamistikul põhinev lähenemine, millega hinnatakse kaitsealade valitsemise tulemuslikkust läbi aspekti kaudu — kontekst, planeerimine, sisendid, protsessid, väljundid ja tulemused. PAME hindamine näitab, kui hästi ala juhtimine aitab saavutada seatud looduskaitsealaseid eesmärgi.

Survetegurite kategooriad	Selgitus
põllumajandus	(intensiivne) maaharimine, karjatamine, taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine jm
rohumaade hülgamine	niitmise või karjatamise lõppemine
põllumajandusmaade kuivendamine	põllumajandusmaade maaparandusüsteemid
metsandus	raied, raadamine, metsastamine jm
metsamaade kuivendamine	metsamaade maaparandusüsteemid
kaevandamine	kaevandamine, s.h turbakaevandused
energia tootmine (sh infrastruktuur)	hüdroenergia, tuulepargid, päikesepargid, elektriliinid jm
transport	teed, raudteed, sadamad, maismaa- ja veeliiklus jm
ehitustegevus ja asustus	asustuse laienemine, ehitustegevus, puhketegevused, reostus asustusest, äri- ja tootmistegevusest jm
elusorganismide kasutus	vesiviljelus, kalastamine, jahipidamine, toidu ja muu materjali kogumine loodusest, liikide või elupaikade kahjustamine jm
militaartegevused ja muud inimsekkumised	militaarialad, tarastamine, vandalism
võõr- ja problemaatilised liigid	võõrliigid, probleemsed kodumaised liigid jm
segallikatest põhjustatud reostus	heited vette, heited pinnasesse, heited õhku, müra, valgusreostus jm
inimtekkelised veerežiimi muutused	maaparandus, veekogude hüdro-morfoloogia muutmine, veevõtt jm
looduslikud protsessid	erosioon, eutrofeerumine, koosluste looduslik areng, kisklus, kobraste tegevus, haigused ja parasiidid jm
loodusõnnetused	torm, põleng, maalihe, üleujutus jm
kliimamuutused	põuad, üleujutused, veerežiimi muutused, liikide levikuareali muutumine jm kliimamuutuste mõjul
muu	

Loodusdirektiivi aruande hinnangud	Selgitus
soodne	favourable = FV
ebapiisav	unfavourable-inadequate= U1
halb	unfavourable-bad = U2
teadmata	unknown=XX